

документації МСЗ провели демонстрацію можливостей програмного забезпечення для введення і корегування термінологічної бази, надали пояснення щодо способів його установки та методів перекладу термінів на українську мову. Укрзалізниці було надано також термінологічну базу та зразки програмного забезпечення.

Таким чином, питання розробки автоматизованого словника української залізничної термінології є не тільки актуальним з власне наукової точки зору, а й набуло загальнодержавного значення, ставши одним з провідних завдань щодо діяльності Укрзалізниці на міжнародній арені.

Вирішення цього завдання планується здійснити наступним чином. Фахівцями з основних мов: англійської як мови міжнародного спілкування, французької як офіційної мови Міжнародного Союзу Залізниць та німецької як мови, на якій виходить значна кількість науково-технічних робіт - буде здійснено переклад термінів та визначень на українську мову. Після цього буде проведено кореляційний аналіз відповідності обсягів термінів та понять, які ними позначаються, в українській мові та мовах, з яких здійснювався переклад. На цьому етапі планується активне залучення фахівців відповідних галузей залізничного транспорту і спеціалістів з стандартизації та термінології, які мають зробити свої експертні висновки як щодо власне професійної, так і лінгвістичної відповідності відібраного мовного матеріалу. Після проведення експертної оцінки та вирішення можливих спірних питань словник буде записано на диску та направлено на узгодження з Центром Документації МСЗ. Таким чином, буде зроблено перший крок на шляху запровадження української залізничної термінології у міжнародний обіг.

РОЛЬ ГРЕЦЬКИХ І ЛАТИНСЬКИХ ПРЕФІКСІВ У ТВОРЕННІ КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕРМІНІВ

© Оксана Остапенко, 2000

Львівський національний університет

Словниковий склад сучасної комп'ютерної термінології є неоднорідний. Значна група термінів мають іншомовне походження, серед них є багато запозичень з англійської мови з латинськими чи грецькими префіксами. Деяка частина лексичних запозичень є, як правило, англійськими коренями (диск, блок, чіп) або англ. корінь + англ. суфікс: (сканер-scanner, принтер - printer, вектор - vector, скітер - skitter, сервер-server). Однак дослідження показало, що велика кількість комп'ютерної лексики має такі словотворчі моделі, в склад яких входять латинські або грецькі префікси з такими значеннями:

Грецькі:

1. auto- (само, автономно):
автовиклик - autocalling, автокодер (пристрій автоматичного кодування) - autocoder, автокореляція - autocorrelation, автоінформатор - autoinformator, автомонітор - automonitor;
2. dis- (протилежний до, не):
диплей - display, дискримінація - discriminator, диз'юнкція - disjunction, диспетчер - dispatcher, дистрибутор - distributor ;
3. homo- (одно):
гомоморфізм - homomorphism;

4. hyper- (понад, вище, в більшій мірі):
гіперпоняття, гіперіндекс - hyperindex, гіпертекст - hypertext, гіпервізор - hypervisor;
  5. macro- (великий, об'ємний):
макрогенератор - macrogenerator, макропроцесор - macroprocessor, макрокоманда - macrocommand, макрокод - macrocode, макроблок - macroblock ;
  6. micro- (маленький, мініатюрний):
мікропроцесор - microprocessor, мікрографіка - micrographics, мікробразження - microform, мікрокомп'ютер - microcomputer, мікропрограма - microprogramming ;
  7. mono- (одно):
монохромний дисплей - monochrome display ;
  8. photo- (світло):
фоторецептор - photoreceptor, фотонабір - photocomposition, фотометрія пакет - Photoshop, фотонабірний пристрій - phototypesetter;
  9. poly- (багато, різно) :
поліморфізм - polymorphism, поліном, многочлен - polynomial, поліморфне кодування - polymorphic tweening ;
  10. pseudo- (хибний, подібний до) :
псевдооперація - pseudooperation, псевдоадреса - pseudoaddress, псевдодиск - pseudodisk, псевдоклавіатура - pseudokeyboard, псевдомова - pseudolanguage, псевдокод - pseudocode;
  11. tele- (віддалений, на великій відстані) :
телетекст - teletext, телетайп - teletype, телекомунікація - telecommunication, телеопрацювання - teleprocessing ;
- Латинські:
1. de- (повертати дію вилучати):
декодер - decoder, дефект - defect, демодифікатор - demodifier, дескриптор - descriptor, детектор - detector;
  2. inter- (між, усередині) :
інтернет - internet, інтерполяція - interpolation, інтерпретація - interpretation, інтерфейс - interface;
  3. intra- (усередині, серед) :
інтранет - intranet;
  4. multi- (багато різно) :
мультисписок - multilist, мультиобчислення - multicomputing, мультиплексер - multiplexer, мультипроцесор - multiprocessor, мультипрограмування - multiprogramming, мультисистема - multisistem;
  5. non- (не) :
нелокалізований - nonlocalized, непрограмований - nonprogrammable);
  6. pro- (вперед, перед, попереду) :
процесор - processor, програмування - programming, пропозиція - proposition, протектор - protector, протокол - protocol;
  7. re- (знову, повторювати) :
реконструкція - reconstruction, реконфігурація - reconfiguration, редагування (вхідних даних) - redaction, рекурсія - recursion, регенератор - regenerator, регулятор - regulator, регресія - regression ;

8. self- (стосовно самого себе (об'єкта)) :
самоадаптація – selfadapting, самоконтроль - selfchecking ;
9. sub (під, підмножина, частина чогось, частково):
підмножина – subset ;
10. trans- (через, на стороні, поперек) :
трансформатор - transformer, транзистор - transistor, транслятор - translator,
трансп'ютер – transputer ;
11. ultra- (понад, поза, сильніший) :
ультрамікроафіша - ultrafiche ;
12. uni- (одно) :
уніфікація – unification, унікальне ім'я – unicode, уніфікувати – unify, уніполярний -
unipolar .

Запроваджуючи нові чи відсутні сьогодні терміни у комп'ютерну терміносистему треба проводити передусім етимологічний аналіз лексики.

Дослідження словотвору комп'ютерної лексики, формулювання їх моделей мають прикладне значення для внесення в українську терміносистему нових термінів і понять, утворення найраціональнішої парадигми.

1. Балли Ш. *Общая лингвистика и вопросы французского языка. Перевод с франц. М. 1955.* 2. Коссак О. *Англо-український словник з інформатики та обчислювальної техніки. Львів. 1995.* 3. Паленичка Р. *Англо-російсько-український тлумачний словник з комп'ютерної графіки та аналізу зображень. Львів. 1998.* 4. *Суффиксация и префиксация. Сб. статей. Л. 1976.* 5. *Словотвір сучасної літературної мови. К. 1979.* 6. Численко Н. *Ситуативное значение префиксов (к проблеме семантики латинских префиксов)// Язык и стиль античных писателей. Л. 1996.* 7. Ahlmann E. *Über das lateinische Präfix com - in Verbalzusammensetzung. Helsingfors, 1916.*

ОСНОВНІ АСПЕКТИ УКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ З ІНФОРМАТИКИ

© Микола Коваль, 2000

Вінницький державний технічний університет

Українська мова — допотопна, мова Ноя, найдавніша мова світу [1], від якої пішли (чи після якої сформувались), прасемітські, прахамітські і кавказько-яфетичні групи мов [2]. Звідси її вимовність, виробленість, співучість.

Базою україномовного інформаційного забезпечення УКС є термінологія.

Головним чинником розвитку термінологічної справи як основи інформаційного забезпечення УКС є лексикографічна практика. Вона охоплює дві великі сфери діяльності людини — гуманітарну та технічну. Особливістю гуманітарної сторони розроблення україномовного інформаційного забезпечення УКС є тісний взаємозв'язок з національними традиціями народу і має глибокі коріння, які неможливо знищити, допоки існує народ. Технічна сторона — найуразливіша, бо перебуває «зовні» через свій інтернаціональний характер.

Отож, запозичені слова і терміни мають потаємний психологічний вплив на бачення об'єктів дослідження, включаючи спосіб і гостроту розумових зусиль. Коли техняр сприймає чужі терміни, він прагне осмислити їх генезу та пов'язати з поняттями, які вони визначають. Намагається відтворити хід думки автора.